

بررسی رابطه بین استفاده از فضای مجازی و هویت در دانش آموزان

مریم شبیرخانی^۱

^۱کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه بین استفاده از فضای مجازی و هویت در دانش آموزان بود. پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش، توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری شامل دانش آموزان دختر ۱۳ تا ۱۵ سال مدارس نمونه دولتی منطقه ۱۴ شهر تهران بود (در منطقه ۱۴، تنها یک مدرسه نمونه دولتی دخترانه متوسطه اول با حدود ۶۰۰ دانش آموز وجود دارد). بر این اساس با استفاده از جدول مورگان، ۲۳۶ نفر به عنوان نمونه در نظر گرفته شده و به شیوه در دسترس انتخاب شدند. برای بررسی از پرسشنامه های سبک های هویت برزونسکی (۱۹۹۲) و اعتیاد به اینترنت یانگ (۱۹۸۸) استفاده شد. نتایج نشان داد بین استفاده از فضای مجازی و سبک هویت هنجاری رابطه مثبت معنادار در سطح ۰/۰۱ و بین استفاده از فضای مجازی و سبک هویت اطلاعاتی رابطه مثبت معنادار در سطح ۰/۰۵ و بین استفاده از فضای مجازی و سبک هویت سردرگم، رابطه منفی معنادار در سطح ۰/۰۱ وجود دارد.

واژه های کلیدی: فضای مجازی، هویت، دانش آموزان

مقدمه

فضای مجازی دنیایی ورای فضا و دنیای فهم و اندیشه است؛ فضایی که ما هر روز در آن دست به عمل می زنیم و با انسان ها و افکار و مکان ها و زمان هایی دیگر ملاقات می کنیم [۱]. امروزه در عصر اطلاعات، اینترنت در تمامی بخش های زندگی افراد وارد شده است [۲]. اینترنت به تدریج قسمت زیادی از زندگی روزانه افراد به خصوص جوانان را اشتغال می نماید [۳] و دسترسی افراد به شبکه های اجتماعی مجازی مبتنی بر موبایل مانند فیسبوک، توئیتر، تلگرام و ایسنتاگرام [۴] را تسهیل کرده و باعث می شود که افراد به واسطه استفاده از آن با دوستان و اطرافیان خود ارتباط برقرار کنند [۵].

در طول بیست سال گذشته اینترنت باعث تغییرات قابل توجهی در نحوه ارتباط، جمع آوری اطلاعات، خرید کالا و خدمات شده است. اینترنت یکی از پیش زمینه های لازم برای به وجود آمدن شبکه های اجتماعی مجازی است و این شبکه ها کاربران را قادر می سازد در تبادل اطلاعات و ارتباط با دیگران سریع تر و راحت تر عمل کنند. به عبارتی دیگر هدف شبکه های اجتماعی مجازی برقراری ارتباط منظم بین افراد است [۶]. شبکه های اجتماعی مجازی در مدت زمان کوتاهی به سرعت رشد کرده اند و روزبه روز میان افراد محبوبیت بیش تری پیدا می کنند [۷].

شبکه های اجتماعی یکی از محبوب ترین بخش های فضای مجازی هستند که می توانند تأثیر بسیار زیادی بر زندگی فردی و اجتماعی افراد داشته باشند [۸]. از جمله عواملی که بر سلامت روان انسان ها تأثیرگذار است، تکنولوژی و ارتباطات روزمره از طریق آن است. اینترنت و رایانه نه تنها میزان و سطح اطلاعات نسل جوان را افزایش داده، بلکه بر تمایلات و گرایشات آنان نیز تأثیر گذاشته است. اما در عین حال باید توجه داشت که این رسانه جهانی حاوی پیام ها و پیامدهایی است که می تواند شخصیت جوان و نوجوان را به سادگی تحت تأثیر قرار دهد و به سمت و سویی خطرناک بکشاند [۹]. در دوران نوجوانی یکی از مسائلی که به سرعت تحت تأثیر عوامل مختلف از جمله فضاهای مجازی قرار می گیرد، مبحث هویت است. برزونسکی (۲۰۰۹) الگویی را مطرح می کند که به تفاوت در فرآیندهای شناختی - اجتماعی جوانان در ساخت، نگهداری و انطباق هویت خودشان تأکید دارند. این الگوی شناختی - اجتماعی به تفاوت برجسته در درگیری و یا اجتناب افراد از تکالیف مختلف چون تصمیم گیری، حل مسائل شخصی و موضوعات هویت اشاره می کند [۱۰].

این فرآیندسازی یا سبک هویت شامل ساز و کارهایی است که اطلاعات و تجارب مرتبط با خود را کدگذاری، پردازش، سازماندهی و مرور می کند. فرایندهای متفاوت فرض شده حداقل در سه سطح (اطلاعاتی،^۱ هنجاری و سردرگمی - اجتنابی^۲) به کار می رود [۱۱]. اکثر اجزای اساسی آنها شامل پاسخ های شناختی - رفتاری خاصی است که افراد در زندگی روزمره خود به کار می برند. برزونسکی طبق این الگو سه فرآیندسازی یا سبک هویت (اطلاعاتی، هنجاری، سردرگم - اجتنابی) را مشخص کرده است [۱۲]. سبک هویت اطلاعاتی توسط جوانانی به کار می رود که قبل از تصمیم گیری و ایجاد برخی تعهدات در خود، یک سری اطلاعاتی را در مورد خود جستجو کرده و مورد ارزیابی قرار می دهند و از این طریق به ایجاد حس هویت در خود می پردازند [۱۳]. بررسی ها نشان داده است که نوجوانان دارای سبک هویت اطلاعاتی، سطوح بالایی از پیچیدگی شناختی، هشیاری در هنگام تصمیم گیری، نیاز به شناخت، مقابله مسأله محور، استقلال و استمرار شناختی از خود نشان می دهند. این افراد دارای اهداف شغلی و تحصیلی روشن و مشخص هستند و در محیط تحصیلی از خودمختاری تحصیلی، عملکرد تحصیلی، خودنظارتی، انتظار پیشرفت تحصیلی، درگیری آموزشی و رشد روابط بین فردی بیشتری نسبت به افراد دارای دو سبک هنجاری و سردرگمی - اجتنابی برخوردارند [۱۴]. سبک هویت هنجاری ویژگی بارز جوانانی است که هنگام مقابله با مسائل مربوط به هویت، به توصیه ها و انتظارات سایرین هم (نظیر والدین و اشخاص ذی نفوذ) تکیه می کنند. این افراد توانایی پذیرش اطلاعاتی را که ممکن است ارزش ها و باورهای درونی شده آنها را به چالش بکشاند ندارد و تعهدات هویتی شدیداً سازمان یافته ای را در خود ایجاد می کنند.

^۱Information^۲Normative^۳Diffuse /Avoidant

تحقیقات نشان می‌دهد که جوانان دارای سبک هویت هنجاری، شدیداً به یک عقیده یا حرفه متعهد بوده، دارای هدف‌های شغلی و آموزشی مشخصی هستند که از بیرون کنترل می‌شود و انعطاف ناپذیرند و سطوح بالایی از وجدان کاری را از خود نشان می‌دهند [۱۲].

جوانان دارای سبک هویت سردرگم_اجتنابی، سعی می‌کنند از تعارضات فردی و مسائل مربوط به هویت اجتناب کنند. این افراد تا زمانی که موقعیت، اتخاذ یک سلسله اقداماتی را ایجاد نکنند، تصمیم‌گیری را به تأخیر می‌اندازند و به طور مستمر رفتارها و دیدگاه‌های خود را با مقتضیات اجتماعی زمان حال تنظیم می‌کنند، بدون اینکه تجدید نظرهای دراز مدتی در ساختار هویت خود به عمل آورند. چنین راهبردهایی ممکن است به یک ساختار هویت پراکنده و فاقد انسجام منجر شوند. بررسی‌ها نشان داده است که نوجوانان دارای سبک سردرگم_اجتنابی، قبل از تصمیم‌گیری دچار هراس شده و در هنگام اتخاذ تصمیم به شیوه‌های ناسازگار متوسل می‌شوند. افراد با سبک هویت سردرگم_اجتنابی، فاقد اهداف تحصیلی و شغلی ثابت و روشن هستند، از سطوح پایین مهارت‌های تحصیلی و خودمختاری تحصیلی برخوردارند، دارای مشکلات تحصیلی و ناسازگاری هستند و معمولاً انتظار شکست و ناکامی دارند. یافته‌ها همچنین حاکی از آن است که این افراد از ساز و کارهای مقابله ناسازگار استفاده می‌کنند، احساس شرم و خجالت کرده و از اختلالات رفتاری و مشکلات بیش فعالی رنج می‌برند [۱۲]. با توجه به مباحث مطرح شده و تأثیرات مخرب فضای مجازی بر روی دانش آموزان و احتمال تخریب هویتی در آنان، در این پژوهش به بررسی ارتباط میان استفاده از فضای مجازی و هویت در دانش آموزان پرداخته شده است.

روش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش، توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل دانش آموزان دختر ۱۳ تا ۱۵ سال مدارس نمونه دولتی منطقه ۱۴ شهر تهران بود (در منطقه ۱۴، تنها یک مدرسه نمونه دولتی دخترانه متوسطه اول با حدود ۶۰۰ دانش آموز وجود دارد). بر این اساس با استفاده از جدول مورگان، ۲۳۶ نفر به عنوان نمونه در نظر گرفته شده و به شیوه در دسترس انتخاب شدند. برای بررسی از پرسشنامه‌هایی به شرح ذیل استفاده شد.

پرسشنامه سبک‌های هویت برزونسکی: یک مقیاس ۴۰ سؤالی است که ۱۰ سؤال آن مربوط به مقیاس اطلاعاتی، ۱۰ سؤال آن مربوط به مقیاس هنجاری و ۱۰ سؤال آن مربوط به مقیاس سردرگم_اجتنابی و ۱۰ سؤال دیگر مربوط به مقیاس تعهد می‌باشد. که برای تحلیل ثانویه استفاده می‌شود و یک سبک هویتی محسوب نمی‌شود. پاسخ آزمودنی‌ها به سؤالات به شکل طیف لیکرت ۵ درجه‌ای می‌باشد که شامل کاملاً مخالف = ۱ تا کاملاً موافق = ۵ می‌باشد. برزونسکی (۱۹۹۲) پایایی (ضریب آلفا) مقیاس اطلاعاتی را ۰/۶۲، مقیاس هنجاری ۰/۶۶، و مقیاس سردرگم یا اجتنابی را ۰/۷۳ گزارش کرده است. برزونسکی و سالیوان (۱۹۹۲) دریافتند که مقیاس اطلاعاتی به دو عامل جداگانه تقسیم می‌شود که نشان دهنده سطح بالا و پایین تعهد است و نشان می‌دهد که نمره سبک اطلاعاتی یک متغیر سبک اطلاعاتی یک متغیر پیچیده است. بنابراین پایایی کمتر مقیاس اطلاعاتی تعجب ندارد. می‌توان تغییر تعهد را به منظور تفکیک افراد دارای تعهد زیاد و کم در مقیاس اطلاعات به کار برد (برزونسکی و نای می، ۱۹۹۴). کرباسی (۱۳۹۲) از طریق توافق بین فرم اصلی ISI و فرم ISI-6G روایی همگرا را بررسی و مشاهده کردند که نمرات خام هر دو مقیاس بسیار به هم شبیه است. ضریب همبستگی این دو فرم نیز بالا و در سطح $p < 0.001$ معنی دار بود (اطلاعاتی = ۰/۸۱، هنجاری = ۰/۸۵ و سردرگم یا اجتنابی = ۰/۸۵).

پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ (IAT): در سال ۱۹۸۸ توسط کیمبرلی یانگ ساخته شد. سؤالات این آزمون بر اساس ملاک‌های DSM-IV-TR برای اختلال قماربازی بیمارگون طراحی شده‌اند چرا که گمان می‌رود اختلال اعتیاد به اینترنت شباهت زیادی با اختلال قماربازی بیمارگون دارد. این پرسشنامه دارای ۲۰ سوال است و تعیین می‌کند که آیا استفاده بیش از حد از اینترنت بر جنبه‌های مخلف زندگی فرد اثر گذاشته است یا خیر. این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرت (بندرت = ۱، گاهی اوقات = ۲، اغلب = ۳، بیشتر اوقات = ۴ و همیشه = ۵) می‌باشد. این پرسشنامه دارای ۶ زیرمقیاس (بارز بودن، استفاده مفرط، اهمال کاری، انتظار، فقدان کنترل و غفلت از زندگی اجتماعی) می‌باشد. در اجرای آزمون اعتیاد به اینترنت یو و همکاران

(۲۰۰۴) ضریب آلفای کرونباخ را بیش از ۰/۹۰ به دست آوردند. ونگ و همکاران (۲۰۰۳) نیز ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۰ را گزارش کرده اند. در ایران نیز قاسم زاده (۱۳۸۶) آلفای کرونباخ ۰/۸۸ و درگاه (۱۳۸۶) نیز ضریب پایایی این پرسشنامه را ۰/۸۸ به دست آوردند. ویدیانتو و مک موران ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۱ عامل مقیاس اعتیاد به اینترنت را بدین شرح گزارش کرده اند: بارز بودن = ۰/۸۲، استفاده مفرط = ۰/۷۷، اهمال کاری = ۰/۷۵، انتظار = ۰/۶۱، فقدان کنترل = ۰/۷۶ و غفلت از زندگی اجتماعی = ۰/۵۴.

یافته ها

افراد گروه نمونه شامل ۲۳۶ دانش آموز دختر ۱۳ الی ۱۵ ساله بود. ۶۶/۹ درصد از پدران گروه نمونه دارای شغل آزاد و ۳۳/۱ درصد کارمند و ۳۷/۳ درصد از مادران گروه نمونه شاغل و ۶۲/۷ درصد خانه دار بودند. پدر بیشتر آزمودنی ها (۵۳/۴ درصد) دارای مدرک لیسانس و کمترینشان (۱۳/۷ درصد) دارای مدرک دیپلم می باشند. ۳۳/۱ درصد از آنها نیز دارای مدرک بالاتر از لیسانس می باشند. مادر بیشتر آزمودنی ها (۴۳/۲ درصد) دارای تحصیلات لیسانس و کمترینشان (۶/۸ درصد) دارای تحصیلات زیردیپلم می باشند. بیشتر افراد گروه نمونه بیش از دو ساعت (۵۴/۲ درصد) از اینترنت استفاده می کنند. ۳۲/۶ درصد از افراد گروه نمونه بین ۱ الی ۲ ساعت و ۱۳/۱ درصد آنها کمتر از یک ساعت از اینترنت استفاده می کنند. همچنین بیشتر افراد گروه نمونه (۷۲/۵ درصد) هم برای درس و هم برای سرگرمی، (۳ درصد) فقط برای درس و (۲۴/۶ درصد) فقط برای سرگرمی از اینترنت استفاده می کنند. علاوه بر این میانگین اعتیاد به اینترنت ۴۵/۸۰، میانگین سبک هویت اطلاعاتی ۳۷/۷۰، سبک هویت هنجاری ۳۳/۳۲ و سبک هویت سردرگم ۲۸/۸۳ بود.

جدول ۱. ضریب همبستگی استفاده از فضای مجازی و سبک های هویت

متغیرها	۱	۲	۳	۴
۱. هوش هیجانی	-			
۲. اطلاعاتی	۰/۲۳۸*	-		
۳. هنجاری	۰/۳۷۱**	۰/۳۴۹**	-	
۴. سردرگم	-۰/۲۹۴**	۰/۰۷۳	۰/۲۷۶**	-

بین استفاده از فضای مجازی و سبک هویت هنجاری رابطه مثبت معنادار در سطح ۰/۰۱ و بین استفاده از فضای مجازی و سبک هویت اطلاعاتی رابطه مثبت معنادار در سطح ۰/۰۵ و بین استفاده از فضای مجازی و سبک هویت سردرگم، رابطه منفی معنادار در سطح ۰/۰۱ وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

یافته های پژوهش نشان داد بین استفاده از فضای مجازی و سبک هویت هنجاری رابطه مثبت معنادار در سطح ۰/۰۱ و بین استفاده از فضای مجازی و سبک هویت اطلاعاتی رابطه مثبت معنادار در سطح ۰/۰۵ و بین استفاده از فضای مجازی و سبک هویت سردرگم، رابطه منفی معنادار در سطح ۰/۰۱ وجود دارد. این نتایج با نتایج پژوهش های [۱۵، ۱۶، ۱۷] همسو می باشد. نظریه وابستگی توسط بال رو کیچ و دی فلور مطرح و حاکی از آن است که افراد وابستگی های متفاوتی به رسانه دارند و این وابستگی ها از شخصی به شخصی و از گروهی به گروهی و از فرهنگی به فرهنگی متفاوت است. این نظریه بر روابط سه گانه رسانه ها، مخاطبان و جامعه تأکید دارد و هر یک از این سه واحد با عواملی در کاهش یا عدم کاهش وابستگی به رسانه ها دخالت دارند. بال و فلور استدلال می کنند که هر چقدر وابستگی رسانه در ارتباط با یک پیام ویژه بیشتر باشد، این احتمال که پیام، شناخت ها، احساسات و رفتارهای مخاطب را تغییر دهد بیشتر است [۱۸].

افرادی که بیشتر وقت خود را پای شبکه های مجازی می گذرانند، ناخودآگاه حوزه های تعاملی خود را کاهش می دهند. الگوهایی متناقض و نامتعارف دریافت کرده و به صورت فریبکارانه، نیاز خود را در محیطی خارج از چارچوب خانواده ارضا می کنند. همین طور فراگیری لذت های تخیلی و هیجانی از طریق شبکه های مجازی، به صورت معضلی جهانی درآمده، بسیاری از افراد از این طریق به هیجانات و لذت های آنی دست می یابند که تمامی این عوامل مانع سلامت روان بوده و بر بروز اضطراب و افسردگی اثر گذاشته و کیفیت زندگی را کاهش می دهد [۱۹].

در ارتباط با استفاده از اینترنت و فضاهای مجازی با سبک های هویت، پژوهش های [۲۰، ۲۱] نشان می دهند افراد دارای سبک های هویتی مغشوش و هنجاری از یک سو، از مواجه شدن با تجربیات و احساسات ناخوشایند اجتناب می کنند و اطلاعات نامطلوب بالقوه مربوط به خود را فیلتر می کنند. این امر منجر به به خودآگاهی محدود و حس پراکنده نسبت به خود در این افراد می شود و از سوی دیگر، تلاش های مداوم این افراد برای سرکوب یا اجتناب از رویدادهای ناخوشایند احتمالاً مانع عملکرد شخصی و دنبال کردن اهداف بلند مدت خواهد شد که انتقاد از خود، به تعویق انداختن تکلیف و اهداف، عزت نفس پایین و دوره هایی از افسردگی را به همراه دارد. سیتون و بیمونت (۲۰۱۴) معتقد هستند دانش آموزان دارای سبک هویت سردرگم و هنجاری تمایل بر خود ناتوان سازی، راهبردهای مقابله ای ناسازگارانه و مکانیزم های دفاعی رشد نیافته دارند که پیگیری هدف، توجه مثبت به خود مثبت و احساس اثربخشی شخصی را تضعیف می کند [۲۲].

دانش آموزانی که دارای سبک های هویت سطح پایین (مغشوش و هنجاری) هستند، ایده سخت و محکمی از نقش ها و ارزش های خود دارند، به احتمال زیاد از اینترنت به عنوان جایگزینی برای تجربیات اجتماعی واقعی استفاده می کنند که این امر به دلیل دشواری و اضطراب مربوط به مقابله با عوامل استرس زای روزانه است. برای این افراد، اینترنت ممکن است نشان دهنده فرصتی برای کشف جهان به شیوه ای ایمن باشد، بدون ترس از مواجه شدن که مشخصه هویت آن ها است. اینترنت ممکن است افراد با یک وضعیت هویت پایین را قادر سازد تا هویت خود را پنهان کنند، خود را به عنوان هر هویتی که می خواهند ارائه دهند و با هویت های مختلف برای یادگیری آنچه که از نظر اجتماعی مطلوب است، آزمایش کنند. بنابراین، این افراد می توانند هویت ایده آل خود را در اینترنت ارائه دهند و در ارائه هویت خود سیال باشند که بیشتر با مفهوم خود نابالغ و کمتر شکل گرفته آن ها سازگار است، اگرچه استفاده مداوم از الگوهای هویت جعلی ممکن است به لحاظ روانی به افراد آسیب برساند [۲۳]، به شیوه ای که ممکن است به ارتباط بین وضعیت هویت پایین و اعتیاد به اینترنت کمک کند. علاوه بر این، استفاده بیش از حد از اینترنت ممکن است قرار گرفتن در معرض تأثیرات منفی اجتماعی را افزایش دهد و به شکل گیری هویت فرد آسیب برساند. بنابراین، نوجوانان ممکن است شروع کنند به در نظر گرفتن اینترنت به عنوان ابزاری که به آن ها کمک می کند تا از مسئولیت های زندگی واقعی خود و هویت واقعی خود اجتناب کنند.

دشواری در کسب رضایت دانش آموزان و استفاده از پرسشنامه های خودگزارشده ای که احتمال سوگیری را افزایش می دهد از محدودیت های پژوهش حاضر بود. ادبیات پژوهشی فعلی نشان می دهد آگاهی و انجام برخی تکنیک ها می تواند برای مدیریت زمان حضور در فضای مجازی مؤثر باشد، لذا پیشنهاد می شود با برگزاری کارگاه های آموزش در جهت آموزش استفاده بهینه و مناسب از فضاهای مجازی به دانش آموزان در این زمینه کمک شود.

منابع و مراجع

۱. حسینی، ن و تابع بردبار، ف (۱۳۹۹). بررسی نقش واسطه ای احساس تنهایی در رابطه بین میزان استفاده از فضای مجازی و مشکلات درون ریز و برون ریز رفتاری در نوجوانان مقطع تحصیلی متوسطه دوم شهر شیراز، *مجله پیشرفت های نوین در روان شناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش*، ۳ (۲).
۲. هاشمی نصرت آبادی، ت و بهادری خسروشاهی، ج (۱۳۹۹). پیش بینی اعتیاد به اینترنت بر اساس نارسایی طبعی، هیجانات تحصیلی مثبت و منفی و خودمهارگری در دانشجویان. *فصلنامه فرهنگ در دانشگاه اسلامی*، ۸ (۲۶)، ۷۰-۵۱.

۳. Chebbi, P., Koong, K. S., Liu, L., & Rottman, R. (2020). Some observations on internet addiction disorder research. *Journal of Information Systems Education*, 11 (3), 3. 78-89
۴. Franchi, E., Poggi, A., & Tomaiuolo, M. (2020). Social media for online collaboration in firms and organizations. In *Information Diffusion Management and Knowledge Sharing: Breakthroughs in Research and Practice* (473-489). IGI Global.
۵. Hollenbaugh, E. E., Ferris, A. L., & Casey, D. J. (2020). How Do Social Media Impact Interpersonal Communication Competence? A Uses and Gratifications Approach. In *The Psychology and Dynamics Behind Social Media Interactions* (137-163). IGI Global
۶. Noguti, V., Singh, S., & Waller, D. S. (2019). Gender differences in motivations to use social networking sites. In *Gender Economics: Breakthroughs in Research and Practice* (pp. 676-691). IGI Global.
۷. Muninger, M. I., Hammedi, W., & Mahr, D. (2019). The value of social media for innovation: A capability perspective. *Journal of Business Research*, 95, 116-127.
۸. دهقانی، ف و کاظمی علی آباد، ا (۱۳۹۸). بررسی نقش احساس تنهایی و ویژگی های شخصیتی در پیش بینی وابستگی به شبکه های اجتماعی مجازی در دانشجویان، *رویش روانشناسی*، ۸، ۱ (۳۴).
۹. سوری، ا؛ پویا، ی و تاجری، ب (۱۳۹۷). آسیب های روانی اجتماعی ناشی از شبکه های اجتماعی مجازی در دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم، *نشریه مطالعات پلیس زن*، ۲۹، ۷۲ - ۵
۱۰. Berzonsky, M. D. (2009). Identity style and coping strategies. *Journal of Personality*, 60, 771-788.
۱۱. حجازی، ا و فرتاش، س. (۱۳۹۴). بررسی رابطه سبک های هویت و تعهد هویت با هوش هیجانی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
۱۲. زینالی، ف. (۱۳۹۵). بررسی رابطه هوش هیجانی با سبک های هویت در دانش آموزان تیزهوش و عادی شهرستان خوی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز.
۱۳. Luyckx, Koen, Soenens, Bart, Berzonsky, Michael LD. (2016). Information-oriented Identity processing, identity consolidation, and well-being: The moderating role of autonomy, self-reflection, and self-rumination. *Science Direct, personality and Individual Differences*, 43. 1099-1111
۱۴. بخشنده، ف. (۱۳۹۴). بررسی رابطه عوامل مختلف با هویت یابی فردی دانش آموزان دختر متوسطه شهرستان اردبیل. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز
۱۵. رحیمی، م (۱۳۹۷). عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد به فضاهای مجازی؛ مطالعه موردی شهر خلخال. پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
۱۶. یاسمی نژاد، ع؛ آزادی، ا و امویی، م (۱۳۹۷). فضای مجازی، امنیت اجتماعی، راهبردها و استراتژی ها، همایش ملی صنایع فرهنگی نقش آن در توسعه پایدار
۱۷. Dejoie, J.F. (2019) Internet Addiction: A Different Kind of Addiction. *Rev -Med -Liege, National Library of Medicine 8T 8T National Institutes of Health*,
۱۸. جعفری، ع و شهابی، ب (۱۳۹۸). تأثیر شبکه های اجتماعی مجازی در عملکرد تحصیلی دانش آموزان، *فن آوری آموزش و یادگیری*، ۳ (۱۰)، ۱۵-۱
۱۹. بالازاده، ز (۱۳۹۹). تعیین نقش شبکه های مجازی و بازی های کامپیوتری بر میزان پرخاشگری و اضطراب دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوره دوم منطقه ۸ شهر تهران، *فصلنامه مدیریت و چشم انداز آموزش*، ۲ (۲)، ۱۳۲-۱۱۳
۲۰. Berzonsky, M. D. (2012). Identity style: Conceptualization and measurement. *Journal of Adolescent Research*. 4, 268-282.
۲۱. Berzonsky, M. D. & Kuk, L. S. (2015). "Identity status, identity processing style, and the transition to university." *Journal of Adolescent Research*. 15, 81-98.

۲۲. موسیوند، م؛ زارعان، م و کابلی، م (۱۴۰۰). مدلیابی اعتیاد به اینترنت براساس سبک های هویت و عملکرد تحصیلی: نقش واسطه ای افسردگی. پژوهش های روانشناسی/ اجتماعی. ۱۱ (۴۴)، ۷۳-۹۲
۲۳. Morsünbül, Ü. (2014). Internet addiction in adolescence period: Its relations with identity style and ruminative exploration. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 15(1), 77-83